

словесники відчувають потребу вдосконалювати як саму діяльність, так і взаємовідносини з оточенням, здійснювати самовиховання та самоформування себе як фахівця. Значна частина педагогів пов'язує зі своєю професією погане самопочуття, негативні емоції, невпевненість. Але вони готові приймати професійну допомогу (психокорекція), удосконалювати набуті знання та напрацьовувати уміння саморозвитку. Отже, учителі мови та літератури усвідомлюють, що удосконалення процесів їхньої професійної саморегуляції сприятиме успішному розвитку культури мовлення, що становитиме запоруку успіху у фаховій діяльності.

Література

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – 3-е изд. – СПб и др. : Питер, 2002 - 282 с. – (Мастера психологии).
2. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева.- М.: Изд-во Московского университета, 1980. – 416 с.
3. Войтюк Н. Л. До питання про професійну саморегуляцію вчителя / Н. Л. Войтюк // Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті : орієнтири та напрямки сучасної освіти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 2-5 жовтня 2005 р., м. Луганськ. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – Ч. 2. – С. 193-201.
4. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – 3-е изд. - СПб и др.: Питер, 2007. – 358 с.: ил. - (Мастера психологии).
5. Дружинин В. Н. Психология семьи / В. Н. Дружинин. – 3-е изд. - СПб и др. : Питер, 2006. – 176 с.
6. Дружинин В. Н. Психология способностей : избр. труды / В. Н. Дружинин. – М. : Ин-т психологии РАН, 2007. – 540 с. – (Выдающиеся ученые института психологии РАН).
7. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н. Б. Крылова : метод. пособие. – М. : Высшая школа, 1996. – 142 с.
8. Машбиц Е. И. Психологические основы управления учебной деятельностью / Машбиц Е. И. – Киев : «Вища школа», 1987. – 224 с.
9. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : Ок. 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов; под. ред. проф. Л. И. Скворца. – 26-е изд. испр. и доп. – М.: ООО «Издательство Оникс»: ООО «Издательство «Мир и образование», 2010. – 1360 с.
10. Педагогика: большая современная энциклопедия / Сост. Е. С. Рапацевич – Мн.: «Современное слово», 2005. – 720 с.
11. Степано С. Ю. Рефлексивно-инновационный подход к подготовке управленческих кадров / Степано С. Ю., Варламова Е. П. // Вопросы психологии. – 1995. – №1. – С. 60-68.
12. Тлумачний словник сучасної української мови : Загальноживана лексика: Близько 60 000 слів / За заг. ред. проф. В. С. Калашника. – Х.: ФОП Співак Т. К., 2009. – 960 с.
13. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 576 с. – (Б-ка словарей «ИНФРА-М»).

А. Попович

*Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

ЛІНГВОСИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Здобуття фаху вчителя української мови і літератури зреалізовується насамперед через засвоєння фахових (спеціальних, професійно-

орієнтованих) дисциплін мовознавчого та літературознавчого циклів і ґрунтовне вивчення лінгвістичних одиниць усіх рівнів національної мови. Завершальною й узагальнювальною прикладною дисципліною з-поміж мовознавчих є стилістика української мови.

У методиці навчання стилістики, як і будь-якої іншої дисципліни, виокремлюють компоненти системи навчання, що взаємопов'язані між собою та утворюють цілісність, – мета і завдання, підходи до навчання, зміст, процес навчання, принципи, методи, засоби, організаційні форми й результати навчання. Підхід до навчання стилістики української мови у вищій школі – це засадницька методологічна категорія, яка визначає систему вивчення дисципліни, способи організації навчального матеріалу та особливості взаємодії усіх складників освітнього процесу: принципів, методів, прийомів і засобів навчання.

Підходи до навчання стилістики у вищій школі потлумачують В. Бадер, М. Бакулін, Н. Баранник, І. Іванченко, С. Казаріна, О. Калачинська, Л. Кантейкіна, Г. Косарева, Л. Лінникова, В. Пасинок, А. Сапарбаєва, М. Созоров, М. Стурикова, А. Суєтіна й ін. Зважаючи на потребу здійснення особистісно зорієнтованої підготовки студентів, на часі виокремлення лінгвосинергетичного підходу. На його означення подибуємо різні дефініції: синергетичний (Л. Базиль, В. Кремень, О. Лучик, С. Масич, С. Мусійчук, М. Овчинникова, Л. Піхтовнікова, О. Полозенко, Н. Протасова, О. Робуль, Н. Саєнко, Л. Ткаченко), системно-синергетичний (Е. Лузік, М. Оліяр, Н. Таланчук), акме-синергетичний (В. Сидоренко), лінгвосинергетичний (Л. Белехова, Т. Домброван, А. Курінна, Н. Перхайло, Р. Пикалюк, М. Самкова), когнітивно-синергетичний (Л. Бронник) тощо.

Мета студії – аспектно проаналізувати лінгвосинергетичний підхід до навчання стилістики української мови майбутніх учителів-словесників.

Провідними перспективними напрямками в методиці навчання мови щодо лінгвосинергетики мають бути проблеми породження мовлення та його функціонування у відкритій сугестивній мовленнєвомисленнєвій площині [2]. Тому важливо сформувані у студентів лінгвосинергетичне уявлення, зокрема вміння віднаходити слова-образи, тексти-образи, створені в художніх творах або впродовж власного мовопродукування. Майбутні учителі української мови повинні відчувати слово.

Лінгвосинергетичний підхід до вивчення стилістики – це підхід, за якого мова художнього твору вивчається як динамічна, рухлива, змінна

система із специфічними законами самоорганізації й розвитку, та визначаються зовнішні й внутрішні чинники розвитку мовної системи твору й складники, які керують процесами її становлення й функціонування. Цей підхід використовується для з'ясування окремих питань, пов'язаних із нестійкістю окремих мовних систем. Вивчаючи стилістичні функції лексичних засобів, увага звертається на основні тенденції розвитку сучасної лексичної системи з урахуванням останніх змін (відкритість, динамізм, складність структури, нерівномірність і різні темпи розвитку окремих її шарів). Студенти мають збагнути плинність лексичних процесів, наприклад: належність слів *дискета* (змінний магнітний носій, гнучкий диск), *піонер* (член масової дитячої комуністичної організації) й інших на певних етапах розвитку мови до неологізмів, загальноживаної лексики, застарілих слів.

Вивчення тексту як синергетичного об'єкту на заняттях зі стилістики передбачає визначення структури й ритмо-мелодійних особливостей, взаємодії й впливу компонентів тексту, наявності асоціацій декодування смислу, порівняння концептуальної системи автора тексту й реципієнта, функцій компонентів тексту й інше. Аспекти стилістичних засобів і прийомів іноземних мов крізь призму синергетики досліджує О. Бабелюк, яка стверджує, що «синергетична парадигма передбачає розуміння тексту як складної, відкритої та нелінійної системи, що функціонує завдяки взаємозв'язку власних елементів та підсистем під впливом регуляторних механізмів самоорганізації» [1, с. 11]. Так, на практичних заняттях вивчаються стилістичні засоби й прийоми, що використовуються в тексті, як когерентні (взаємозамінювальні, взаємопогоджувальні). Це зреалізовується через аналіз сучасних постмодерністських творів українських письменників (Ю. Андруховича, Ю. Винничука, В. Діброви, С. Жадана, Б. Жолдака, О. Забужко, Ю. Іздрика, Леся Подерв'янського, Т. Прохаська). Студентам пропонують такі завдання: виявити конотації нейтральних стилістичних засобів; з'ясувати компонентом якого стилістичного прийому є нейтральна лексика; охарактеризувати мовні особливості постмодерністського іронічного стилю письма, звернувши увагу на мовну гру; потлумачити, як прийоми традиційної поезики стають постмодерністськими; навести приклади з художніх творів використання графічних засобів: абстрактні типографічні фігурні тексти, ілюстрації, математичні знаки та формули, своєрідна

техніка розподілу тексту на колонки, варіювання розміром шрифтів, розріджений шрифт, дефіксація, подвоєння або потроєння букв, логографічні знаки, написання слів з великої або малої літери, усунення розділових знаків, графічний поділ рядків на фрагменти тощо. При вивченні фоностилістики акцентуємо на фонетичній мовній грі, ефекті мультимедійності та з'ясуванні значення цих засобів для сприйняття тексту й створення емоційно-виражальних відтінків.

Лінгвосинергетичний підхід дозволяє підготувати студентів до словотворчості й мовленнєвотворчої діяльності. Л. Пономарьова впевнена, що навчання мовленнєвої творчості – це мистецтво вчити володінню усним і писемним словом в процесі творення текстів різних стилів і жанрів [4, с. 3]. Саме в основі цієї методики навчання має використовуватися лінгвосинергетичний підхід. Співтворчість викладача й студентів спонукає до написання творчих робіт різної тематики, відтак майбутні учителі-словесники стають творчо активними, реалізують потенційні можливості. А. Курінна небезпідставно зауважує: «Синергетика словоцентричної діяльності є базовою і з'єднувальною ланкою всіх структурних компонентів мовної особистості (когнітивного, емоційного, мотиваційного), які перебувають під впливом соціальних чинників, формування мовної особистості впродовж лінгвосинергетичної навчальної діяльності передбачає навчання словотворчості й мовленнєвотворчості з урахуванням синергетичних знань» [3, с. 131].

Отже, лінгвосинергетичний підхід до навчання стилістики української мови як складник особистісно зорієнтованого сприяє творчій реалізації студента, його самоорганізації й саморозвитку, зреалізовує нестандартний підхід до навчання та дозволяє сформувати елітарну мовну особистість.

Література

1. Бабелюк О. А. Стилiстичнi засоби i прийоми крiзь призму лiнгвосинергетики / О. А. Бабелюк // Вiсник Київського національного лiнгвiстичного унiверситету. Серiя: Фiлологiя. – 2011. – Т. 14, № 1. – С. 7-17.
2. Куринная А. Лингвосинергетический подход к обучению русскому языку словом [Электронный ресурс] / Алла Куринная, Анна Медуница, Лариса Мороко. – Режим доступа: <http://oaji.net/articles/2015/1551-1421345210.pdf>
3. Куринная А. Ф. Значимость лингвосинергетической деятельности в процессе формирования языковой личности школьника / А. Ф. Куринная // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. – 2011. – Вип. 29. – С. 126-132.
4. Пономарева Л. Д. Речетворчество учащихся: синергетический подход / Л. Д. Пономарева // Русский язык в школе. – 2001. – № 6. – С. 3-4.